

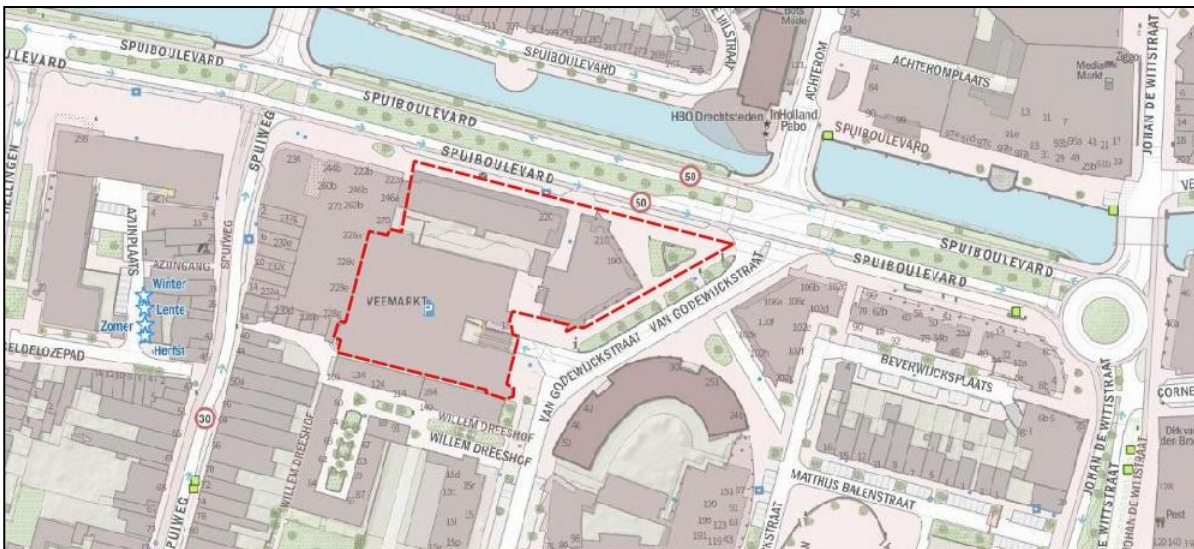
Notitie

Opdrachtgever: [REDACTED] Gemeente Dordrecht
Auteur: D. van der Sluis & A. De Baerdemaeker
Betreft: Quick scan Huis van Stad en Regio te Dordrecht
Projectnummer: 2284
Datum: 27 oktober 2020
Status: Definitief

bezoekadres:
Natuurhistorisch Museum Rotterdam
Westzeedijk 345
3015 AA Rotterdam
telefoon: 010 – 266 04 70
e-mail: info@bureaustadsnatuur.nl
www.bureaustadsnatuur.nl

Inleiding

Gemeente Dordrecht heeft het plan om drie gebouwen aan de Spuiboulevard en de Van Godewijkstraat in Dordrecht te slopen, zie Figuur 1. Op deze locatie wordt een nieuw gebouw gerealiseerd, het Huis van Stad en Regio. Deze werkzaamheden kunnen effect hebben op de aanwezige flora en fauna. In dat kader is een quick scan uitgevoerd naar de onderdelen soortenbescherming en gebiedsbescherming van de Wet natuurbescherming.

Figuur 1. De ligging van het projectgebied in Dordrecht is aangegeven met een rood kader (© OpenStreetMap/auteurs 2019).

Methodiek

De flora en fauna quick scan richt zich op de drie hoofdstukken van de Wet natuurbescherming: soortenbescherming, gebiedsbescherming en bescherming houtopstanden.

De quick scan richt zich op de strikt beschermde soorten van de Wet natuurbescherming (Wnb). Dit zijn de soorten die beschermd worden op basis van de Europese Habitatrichtlijn, Vogelrichtlijn en vogels met jaarrond beschermde nest of vaste verblijfplaats (Ministerie van LNV 2009). Toetsing vond plaats op basis van de Verordening uitvoering Wet natuurbescherming Zuid-Holland (d.d. 9 november 2016). Er is een algemene vrijstelling van toepassing voor een aantal landelijk beschermde soorten (art. 3.10), bij bestendig beheer of onderhoud en de ruimtelijke inrichting of ontwikkeling van gebieden. Derhalve komen in de volgende tekst de betreffende soorten (o.a. Bruine kikker *Rana temporaria*, Egel *Erinaceus europeus* en Konijn *Oryctolagus cuniculus*) niet aan bod. Vanzelfsprekend geldt voor deze soorten wel de Zorgplicht.

In het kader van de soortenbescherming is een veldinventarisatie in combinatie met een bureauonderzoek uitgevoerd. Het (potentiële) voorkomen van een beschermd plant- of diersoort is hierbij zoveel mogelijk in kaart gebracht.

Bureaustudie

In het kader van de gebiedsbescherming (art. 2.1-2.11 uit Wnb) is een bureaustudie uitgevoerd. Hierbij wordt een analyse gemaakt van de te verwachten externe effecten die optreden als gevolg van de werkzaamheden, de nieuwe inrichting van het terrein en het toekomstige gebruik van de projectlocatie. De analyse richt zich op effecten op beschermde natuurgebieden van het Europese netwerk Natura 2000 en het NatuurNetwerk Nederland (voormalige Ecologische Hoofdstructuur). Wanneer wezenlijke effecten te verwachten zijn dan kan dit aanleiding vormen tot vervolgonderzoek, zoals het berekenen van de stikstofdepositie (in relatie tot de Programmatische Aanpak Stikstof). De bescherming van bossen, bomenlanen en monumentale bomen buiten de bebouwde kom is geregeld in art. 4.1-4.7 uit de Wnb. Gezien het feit dat het projectgebied binnen de bebouwde kom ligt, wordt dit onderdeel verder buiten beschouwing gelaten.

Middels een bureauonderzoek zijn actuele verspreidingsgegevens van beschermde soorten verzameld. Naast de landelijke verspreidingsatlassen (o.a. RAVON 2019; FLORON 2019; Sovon Vogelonderzoek Nederland 2018; Creemers & van Delft 2009) is ook de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF, BIJ12) geraadpleegd. Dit levert een lijst met beschermde soorten op die in de omgeving voorkomen.

In veel gevallen kan door een quick scan de aanwezigheid van beschermde soorten op voorhand worden uitgesloten. Het kan echter voorkomen dat vervolgonderzoek nodig is om het voorkomen van een beschermde planten- of diersoort te kunnen bepalen. Een quick scan kan in principe op elk moment van het jaar worden uitgevoerd en is gericht op alle beschermde soortgroepen. Vervolgonderzoek moet worden afgestemd op de periode van het jaar dat de beschermde soort(groep) actief is. De trefkans op een bepaalde soort is dan het grootst, waardoor het onderzoek effectief kan worden uitgevoerd. De juiste periode is afhankelijk van de te onderzoeken soort(groep)(en).

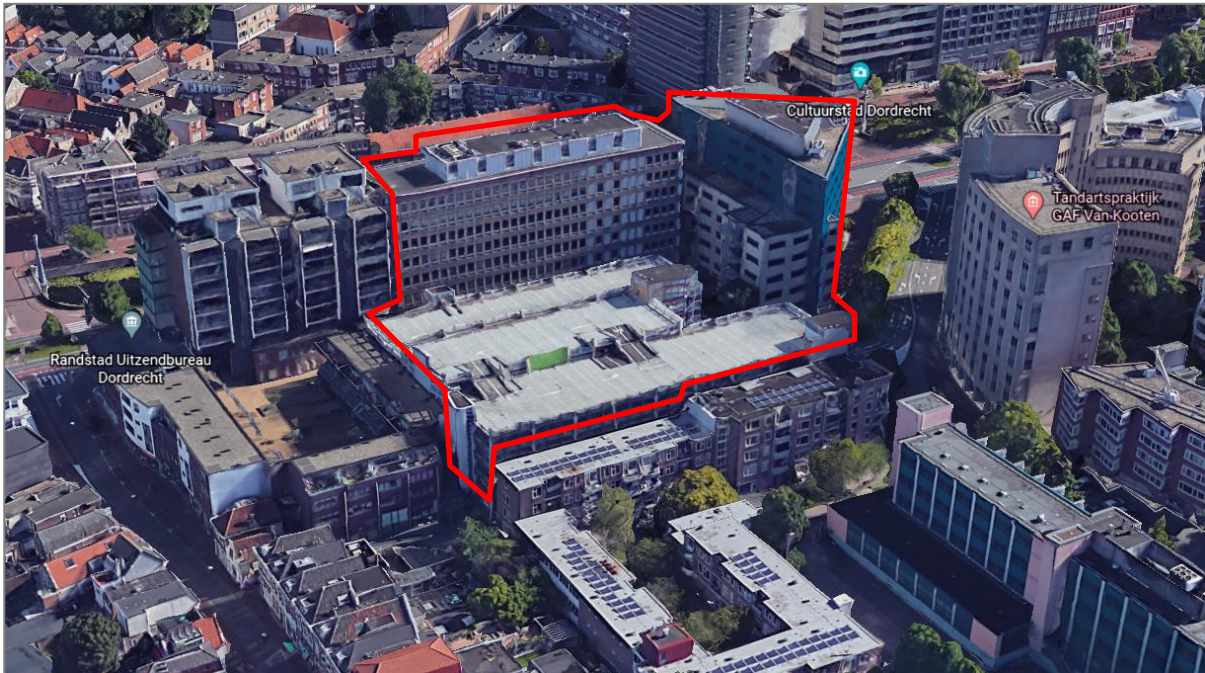
Veldbezoek

Op 28 juni 2020 is aanvullend op de bureaustudie het projectgebied bezocht voor een veldinventarisatie, waarbij gekeken is naar de (mogelijk) aanwezige beschermde soorten en de functie die het gebouw kan vervullen voor deze soorten. De weersomstandigheden waren voldoende gunstig om een gedegen beeld van de situatie te krijgen (bewolgingsgraad 1/8, 21°C, 2 Bft. zuidwest). Op 13 oktober 2020 is een tweede inspectiebezoek uitgevoerd. Hierbij is via de gemeente toegang verkregen tot Spuiboulevard 160-210 om op hogere verdiepingen de kozijnen nader te bekijken.

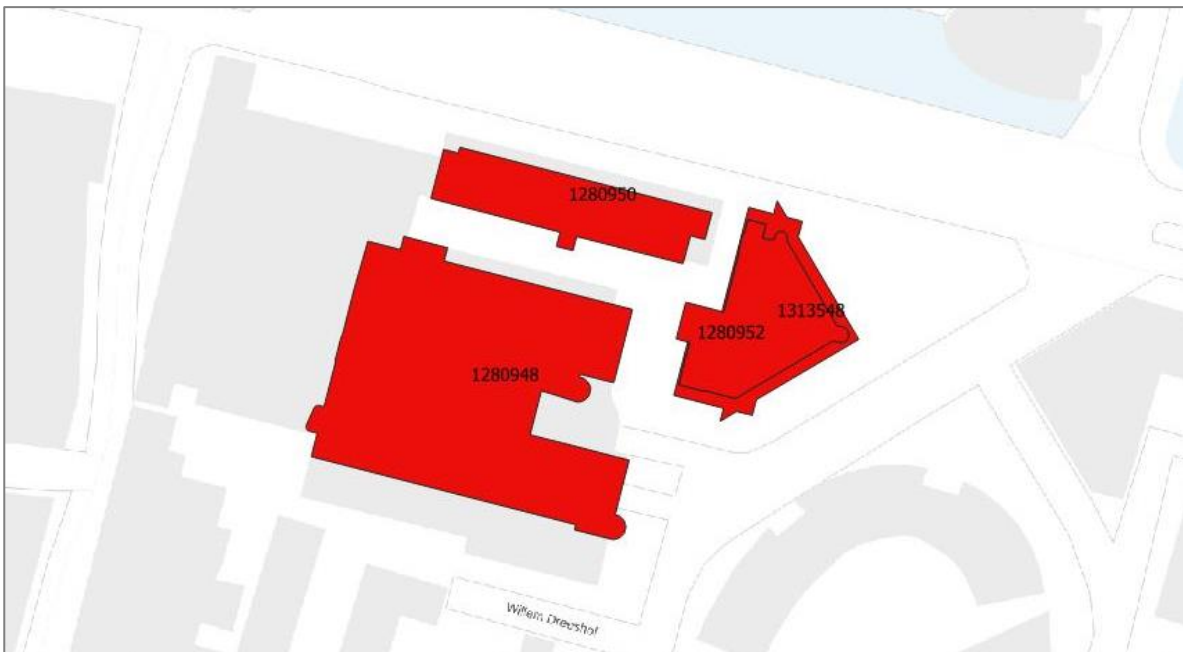
Resultaten

Beschrijving projectgebied

Het gaat om twee flats, in gebruik als kantoor (Spuiboulevard 160/210; ID-nummer 1280952/1313548 en Spuiboulevard 220; ID-nummer 128095) en parkeergarage Veemarkt (Van Godewijkstraat 11; ID-nummer 1280948), zie Figuur 2 en Figuur 3. De ID-nummers corresponderen met Gebiedsanalyse Schil-West (De Baerdemaeker 2020).

Figuur 2. Bovenaanzicht van het projectgebied (met rood ingetekend) en omgeving (Google Earth, 2020).

Figuur 3. Aanduiding van de onderzochte gebouwen in het projectgebied met ID-nummers aangeduid.

Bij het veldbezoek zijn de gebouwen van alle kanten bekeken. Rondom de gebouwen is alles betegeld, het nabije groen bestaat uit een bomenrij aan de Spuiboulevard, zie Figuur 4. Tussen deze bomenrij en het gebouw bevindt zich nog een rijweg en een betegelde stoep. Op zo'n acht meter van het flatgebouw aan de

Spuiboulevard 220 staat een solitaire kastanjeboom, zie Figuur 5. Voor de hoek van het pand aan Spuiboulevard 160/210 staat een klein aangeplant perkje met bankjes ertegenaan – hierin bevinden zich enkele struiken en een jonge boom, zie Figuur 6.

Figuur 4. Op de voorgrond de bomenrij aan de Spuiboulevard, daarachter een van de flats.

Figuur 5. Zicht op de Spuiboulevard, met op de voorgrond een kastanjeboom, rechts het projectgebied.

Figuur 6. Zicht op Spuiboulevard 160/210 met op de voorgrond een aangeplant perkje met bankjes.

Parkeergarage Veemarkt – ID1280948

Parkeergarage Veemarkt bestaat uit een open betonnen constructie, zie Figuur 7. De noord- en zuidzijde liggen tegen de omliggende bebouwing met een smalle tussenruimte. De betonnen elementen sluiten naadloos op elkaar. Er zijn enkele dilatatievoegen waar de sluiting los heeft gelaten. Hoewel deze ondiepe toegang bieden tot de constructie, is de geschiktheid gering aangezien het een drukke en goed verlichte omgeving betreft. Vleermuizen mijden directe verlichting bij hun verblijven (Stone *et al.* 2015).

Figuur 7. Vooraanzicht van parkeergarage Veemarkt.

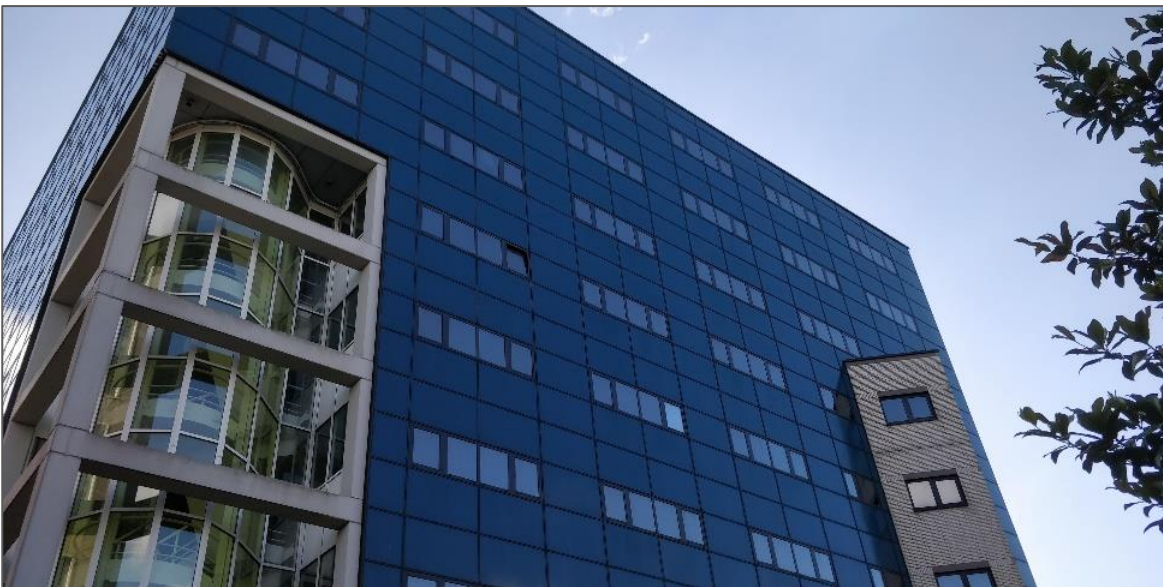
Tijdens het veldbezoek bleek de parkeergarage de verblijfplaats te zijn van enkele stadsdieven (zie Figuur 8). Er is tevens een oud nest waargenomen, waarschijnlijk gebruikt door Stadsdieven (*Columba livia*).

Figuur 8. Een van de stadsduiven, waargenomen in de parkeergarage.

Spuiboulevard 160/210 – ID 1280952/1313548

Het betreft een hoogbouw gebouw, in gebruik als kantoor, waarbij de gevels voornamelijk bestaan uit een glazen pui, zie Figuur 9.

Figuur 9. Bovenkant van het Spuiboulevard 160/210.

Aan de voorzijde (noordzijde) en een deel van de zijkanten (west- en oostzijde) ligt de begane grond verdiept ten opzichte van de hogere verdiepingen, zie Figuur 10 & Figuur 11. Het gebouw heeft spleten in het plafond in de open constructie van de begane grond (Figuur 12). Deze spleten lijken een verblijfplaats te kunnen vormen voor gebouwbewonende vleermuizen, maar zijn bij nadere inspectie ondiep gebleken en gebouwbewonende vogels zijn er uit te sluiten. De zuid- en westzijde van het gebouw bestaat uit stenen gevels, waar stootvoegen een potentiële verblijfplaats vormen voor gebouwbewonende vleermuizen, zie Figuur 13.

Figuur 10. Vooraanzicht van Spuiboulevard 160/210 (noordzijde).

Figuur 11. Zicht op de oostkant van Spuiboulevard 160/210.

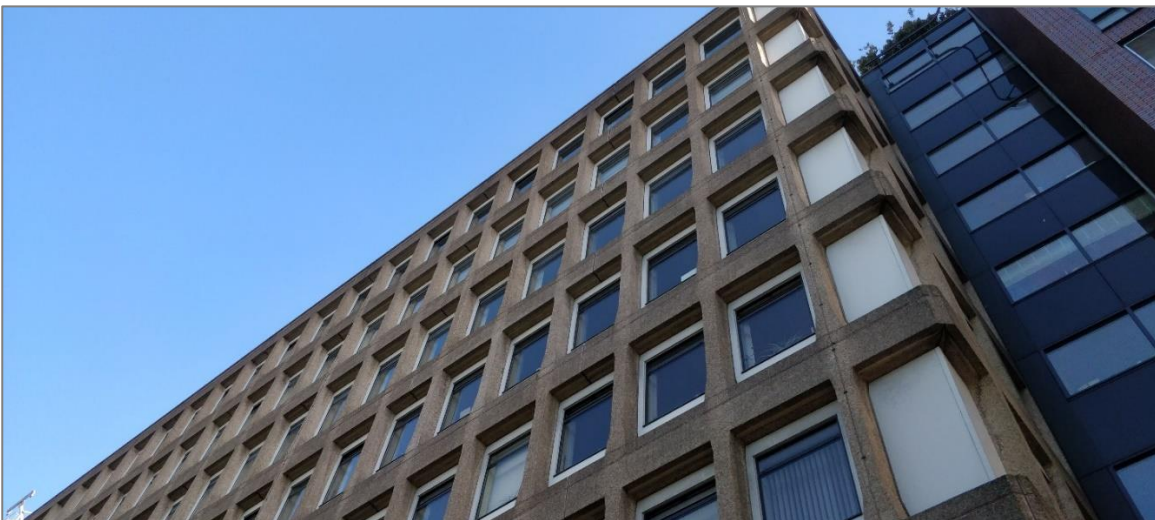
Figuur 12. Zicht op een missende strip, zorgend voor een spleet (met rood gemarkeerd).

Figuur 13. Zicht op de westzijde, de stootvoegen zijn met rode pijlen gemarkeerd.

Spuiboulevard 220 – ID 1280950

Het betreft een hoogbouw gebouw, in gebruik als kantoor, waarbij de gevels bestaan uit een betonnen constructie, zie Figuur 14. Alle elementen sluiten naadloos op elkaar aan en de dilatatievoegen zijn dichtgezet. Er zijn geen openingen waargenomen die een potentiële verblijfplaats kan vormen voor gebouwbewonende vleermuizen of vogels.

Figuur 14. Zicht op de zuidzijde van Spuiboulevard 220.

Soortgroepen

Op basis van de literatuurstudie en het veldbezoek wordt duidelijk dat het projectgebied op voorhand ongeschikt is voor beschermde soorten uit de volgende soortgroepen: flora, ongewervelden, reptielen & amfibieën en vissen. Per soortgroep volgt een toelichting:

- Flora: Beschermde soorten kunnen op basis van de inrichting en het gebruik van het projectgebied worden uitgesloten, aangezien het projectgebied in een stedelijke omgeving ligt en de gebouwen enkel omringd worden door straatverharding en enkele aangeplante, algemene soorten.
- Ongewervelden: De struiken bieden mogelijk een biotoop voor algemene insectensoorten, zoals hommels en dagvlinders. Strikt beschermde insecten zijn echter niet te verwachten. De hoeveelheid groen is te beperkt om te fungeren als leefgebied.

- Reptielen & amfibieën: Aangezien het projectgebied volledig verhard is (op het kleine perkje na), is er geen geschikt biotoop voor deze soorten.
- Vissen: Aangezien er in het projectgebied en de nabije omgeving geen waterpartijen zijn gelegen, kunnen negatieve effecten op beschermde soorten vissen worden uitgesloten.
- Vogels: Boombroeders kunnen op voorhand uitgesloten worden op basis van de biotoop.

Voor gebouwbewonende vogels en gebouwbewonende zoogdieren wordt een uitgebreidere onderbouwing noodzakelijk geacht.

Vogels

De gebouwen hebben geen potenties voor verblijfplaatsen van jaarrond beschermde vogelsoorten. Er is een nauwgezette inspectie uitgevoerd van diverse plekken spleten in de gebouwen, locaties die op het eerste oog geschikte nestplaatsen kunnen zijn voor Gierzwaluw *Apus apus* en Huismus *Passer domesticus*. Beide soorten gebruiken spleten in gebouwen als nestlocatie, vaak onder dakgoten. In het recente verleden zijn beide soorten in de omgeving van het projectgebied waargenomen (De Baerdemaeker 2020). De gebouwen binnen het projectgebied hebben op diverse plekken spleten in de constructie, echter is bij inspectie van het interieur van deze opening gebleken dat er onvoldoende ruimte is voor nestbouw van beide vogelsoorten. Dit geldt ook voor vogelsoorten van categorie 5, met name de Spreeuw *Sturnus vulgaris*.

Voor de hoogbouw geldt dat deze potentieel als verblijfplaats dient voor de Slechtvalk *Falco peregrinus*. In het recente verleden is deze soort in de omgeving van het projectgebied waargenomen (De Baerdemaeker 2020). De locatie lijkt niet ideaal voor deze soort, aangezien Slechtvalken een plek met een wijds uitzicht prefereren, en derhalve meestal voor het hoogste punt in de omgeving kiezen. De gebouwen binnen het projectgebied zijn vrij hoog, maar niet de hoogste van de omgeving.

Overige gebouwbewonende soorten zoals kerkuil, steenuil en ooievaar kunnen op voorhand worden uitgesloten, aangezien deze soorten hele specifieke eisen aan hun nestlocatie stellen waar het projectgebied niet aan voldoet.

In de struiken en bomen in de omgeving van de gebouwen kunnen algemene stadsvogels broeden. Het groen bestaat vooral uit struiken, bomen en nauwelijks een kruidlaag. Het gaat hierbij om een biotoop voor soorten als Merel *Turdus merula*, Winterkoning *Troglodytes troglodytes* of Heggenmus *Prunella modularis*. Deze vogels zijn gedurende de broedtijd beschermd (art. 3.1 uit Wnb). De nesten mogen dan niet opzettelijk verstoord of aangetast worden. Afhankelijk van de aard van de werkzaamheden moet worden bekeken of de groenpartijen en de mogelijke nesten worden verstoord. Hierin wordt geadviseerd om zorgvuldig te handelen en voor aanvang van de werkzaamheden de struiken en bomen te laten controleren door een ecooloog.

Zoogdieren

Gebouwbewonende zoogdieren beperken zich in Zuid-Holland tot twee categorieën: vleermuizen en de Steenmarter. Bepaalde soorten vleermuizen kunnen de gebouwen als verblijfplaats gebruiken en het omringende groen om te foerageren. Bij inspectie van het gebouw zijn diverse potentiële verblijfplaatsen van vleermuizen waargenomen, het gaat hierbij om stootvoegen en kleine spleten in de constructie. Deze elementen zijn goed bruikbaar voor sommige gebouwbewonende soorten; boombewonende soorten kunnen op basis van de gebiedsbeschrijving op voorhand worden uitgesloten.

De gebouwen kunnen gebruikt worden door vleermuizen van het genus *Pipistrellus* (dwergvleermuizen). De soorten Gewone dwergvleermuis *Pipistrellus pipistrellus* en Ruige dwergvleermuis *Pipistrellus nathusii* zijn beide in het recente verleden in de omgeving van het projectgebied waargenomen (De Baerdemaeker 2020). Het gaat hierbij om een breed spectrum van mogelijke functies, variërend van zomerverblijven en paarverblijven van beide soorten tot kraamgroepen en massawinterverblijven van de Gewone dwergvleermuis.

Ook andere vleermuissoorten moeten overwogen worden. In het gebied komt de Laatvlieger *Eptesicus serotinus* voor (De Baerdemaeker 2020). De Gewone grootvleermuis *Plecotus auritus* kan evenwel op voorhand worden uitgesloten. Deze soort is sterk gebonden aan kleinschalig landschap en bosgebieden waar het projectgebied niet in voorziet, bovendien is er te veel lichtvervuiling voor deze soort (Dietz *et al.* 2007).

Naast verblijfplaatsen zijn ook vaste vliegroutes en essentiële foerageergebieden beschermde gebiedsfuncties voor vleermuizen. Als een foerageergebied in de nabijheid van het projectgebied wordt aangetoond, zal bekeken moeten worden in hoeverre verstoring hiervan invloed heeft op de gunstige staat van instandhouding van de aangetroffen vleermuissoorten.

De Steenmarter *Martes foina* is een zoogdier van artikel 3.10 Wnb waarvoor in Zuid-Holland geen vrijstelling geldt. De soort maakt in urbane habitats veel gebruik van gebouwen om in te verblijven. Het is moeilijk gebouwen zodanig hermetisch af te sluiten dat de Steenmarter er niet in door kan dringen. Hoewel kantoorgebouwen van het type dat hier in onderzoek is waarschijnlijk niet direct de voorkeur genieten, is uitsluiting op basis van technische kenmerken erg lastig. Er zijn echter nog geen aanwijzingen dat de Steenmarter zich in Dordrecht heeft gevestigd. De soort ontbreekt er volgens de overzichten van Van Broekhuizen *et al.* (2016), en ook in de recente data van de NDFF en op Waarneming.nl zijn geen gevallen bekend (De Baerdemaeker 2020). Daarnaast zijn er voor zover nu bekend geen klachten van door Steenmarters veroorzaakte schade bij de gemeente ontvangen. Omdat de Steenmarter zich nog niet in Dordrecht gevestigd heeft, is de soort redelijkerwijs uit te sluiten in het projectgebied.

Voor overige zoogdieren geldt dat op basis van de biotoop en de verspreidingsgegevens strikt beschermde soorten op voorhand kunnen worden uitgesloten. Het gaat om beschermde soorten van de Europese Habitatrichtlijn die onder art. 3.5 van de Wet natuurbescherming vallen. Deze beschermde zoogdieren vinden geen geschikt leefgebied in de stedelijke omgeving. Negatieve effecten op overige beschermde soorten zoogdieren kunnen hierbij dan ook worden uitgesloten.

Tabel 1. Resultaten van de quick scan Huis van Stad en Regio per onderzocht gebouw.

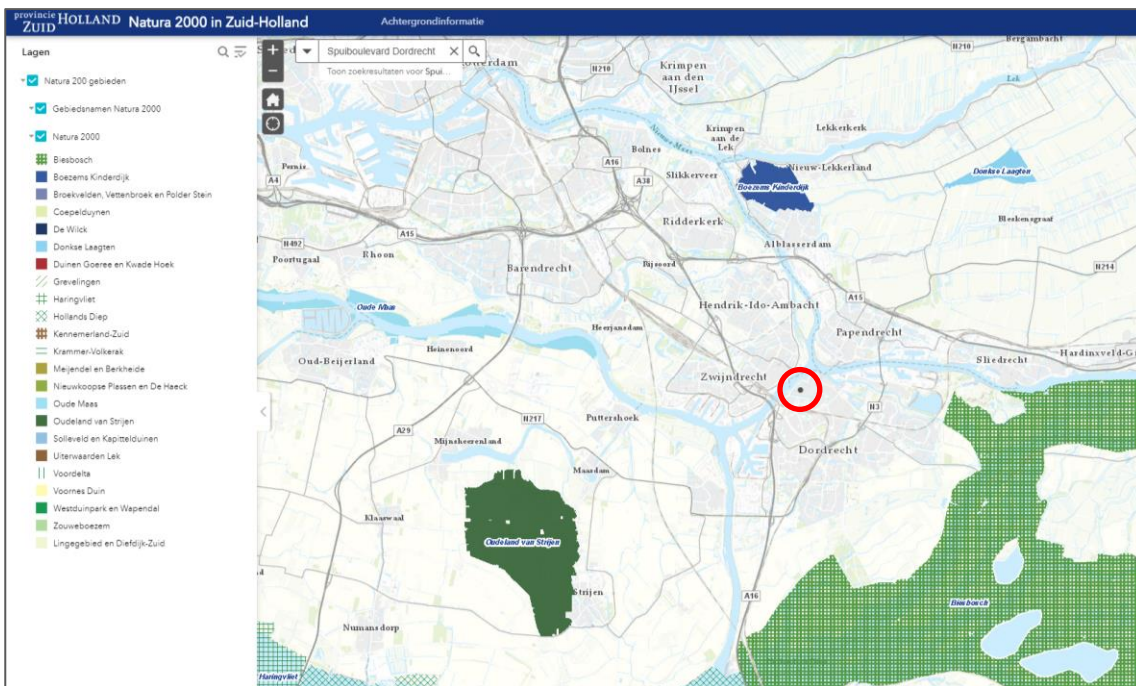
ID-nummer	adres	gebouwtype	ecologische potenties
1280948	Van Godewijkstraat 11	parkeergarage	geen
1280950	Spuiboulevard 220	kantoorgebouw	geen
1280952	Spuiboulevard 160/210	kantoorgebouw	vleermuizen
1313548	Spuiboulevard 160/210 (laag)	kantoorgebouw	vleermuizen

Beschermde gebieden

Het projectgebied bevindt zich niet in een straal van drie kilometer van een Natura 2000-gebied. Meest dichtbij gelegen stikstofgevoelig gebied (Figuur 15) is de Biesbosch, op grofweg vijf kilometer zuidoostwaarts (Provincie Zuid-Holland, 2020). Ten noorden ligt Boezems Kinderdijk op ruim 6 kilometer, ten westen ligt Oude land van Strijen op 10 kilometer afstand, beiden niet-stikstof gevoelige Natura 2000 gebieden.

Significante externe werking van voorgenomen activiteiten is mogelijk op deze gebieden, afhankelijk van de werkzaamheden. In het geval van sloop en nieuwbouw is een aanvullende berekening van de stikstof uitstoot benodigd (mogelijk met de rekentool Aerius).

Tot slot bevindt het projectgebied zich niet in het Natuurnetwerk Nederland (NNN, voorheen EHS).

Figuur 15. De ligging van het projectgebied (bij de rode cirkel) ten opzichte van Natura 2000-gebieden en het Natuurnetwerk Nederland (Provincie Zuid-Holland, 2020).

Het projectgebied ligt in de bebouwde kom van Dordrecht. Derhalve is er geen sprake van beschermde houtopstanden. Eventuele bomenkap dient in lijn met de APV van gemeente Dordrecht te worden uitgevoerd.

Conclusies

Gemeente Dordrecht heeft het plan om de twee hoogbouw kantoren (Spuiboulevard 160/210 en 220) en parkeergarage Veemarkt (Van Godewijkstraat 11) binnen het projectgebied te slopen en op deze locatie nieuwbouw te realiseren. Voor deze ruimtelijke ontwikkeling is een quick scan van de Wet natuurbescherming uitgevoerd. Het verkennend onderzoek heeft geleid tot de volgende bevindingen:

- Voor één kantoorgebouw geldt dat er potenties zijn voor verblijven van jaarrond beschermde vleermuizen (zie tabel 1);
- Er zijn geen potenties voor beschermde functies van overige soortgroepen;
- Het projectgebied ligt te midden van de bebouwde kom en op grote afstand tot de dichtstbijzijnde Natura 2000-gebieden. Een wezenlijk negatief effect op beschermde natuurgebieden kan redelijkerwijs worden uitgesloten;
- Het projectgebied ligt binnen de bebouwde kom, dus de wetsartikelen uit de Wnb met betrekking tot beschermde houtopstanden zijn niet van toepassing;
- Bij werkzaamheden dient de zorgplicht ten aanzien van algemene diersoorten in acht te worden genomen.

Aanbevelingen

Uit de quick scan blijkt het projectgebied geschikt te zijn voor beschermde soorten. Dit betekent dat voor dit project een ontheffing aangevraagd dient te worden op de Wet natuurbescherming bij de provincie. Onderdeel van deze ontheffing is het benodigde onderzoek om de aan- of afwezigheid van deze soorten vast te stellen. Afhankelijk van de resultaten is het mogelijk dat compenserende en/of mitigerende maatregelen genomen moeten worden. De benodigde onderzoeken worden hier uiteengezet.

Voor de Gewone dwergvleermuis, Ruige dwergvleermuis, Laatvlieger en Meervleermuis dient nader onderzoek uitgevoerd te worden voor een breed spectrum van verblijftypen. Het gaat hier om kraamgroepen van Gewone dwergvleermuis en Meervleermuis, zomer- en paarverblijven van alle genoemde soorten, en massawinterverblijven van de Gewone dwergvleermuis. De benodigde onderzoeksinspanning per soort is beschreven in de kennisdocumenten van BIJ12. Het onderzoek dient de richtlijnen van het meest recente vleermuisprotocol, ontwikkeld door de Zoogdierverseniging en het Vleermuisvakberaad Netwerk Groene Bureaus, te volgen (Vleermuisvakberaad *et al.* 2017). De globale onderzoeksperiode loopt van april tot en met september.

Voor wat betreft de ruimere omgeving, waaronder de struiken in het perkje waar mogelijk vogels broeden, en de Stadsduiven in de parkeergarage geldt de zorgplicht. Indien werkzaamheden worden uitgevoerd dient men alert te zijn op vogelnesten. Dit geldt ook voor de bomen rondom de gebouwen. Het broedseizoen strekt zich globaal van half maart tot half juli uit, maar dit is geen vastomlijnde periode. Het nestgebruik is bepalend voor de bescherming. Een Merel kan bijvoorbeeld twee broedsels in een jaar grootbrengen waardoor het broedseizoen langer duurt. Geadviseerd wordt om altijd voor aanvang van de werkzaamheden te controleren op nesten en broedende vogels.

Literatuur

- Baerdemaeker, A., De. 2020. Gebiedsanalyse Schil-West Dordrecht. bSR-notitie 2285 (in concept). Bureau Stadsnatuur, Rotterdam.
- BIJ12. 2017. Kennisdocument Gierzwaluw, versie 1.0. BIJ12-2017-006. BIJ12, Utrecht.
- BIJ12. 2017. Kennisdocument Huismus, versie 1.0. BIJ12-2017-009. BIJ12, Utrecht.
- Broekhuizen, S., K. Spoelstra, J.B.M. Thissen, K.J. Canters & J.C. Buys. 2016. Atlas van de Nederlandse Zoogdieren. Naturalis, Leiden.
- Delft, J.J.C.W. van & W. Schuitema, 2005. Werkatlas amfibieën en reptielen in Noord-Brabant. RAVON Noord-Brabant, Tilburg / Stichting RAVON, Nijmegen.
- Creemers, R. & Delft, J. van. (redactie). 2009. De Amfibieën en Reptielen van Nederland. Nederlandse Fauna deel 9. KNNV Uitgeverij, Zeist.
- Dietz C., von Helversen O. & Nill D. 2007. Handbuch der Fledermäuse Europas und Nordwestafrikas. Kosmos, Stuttgart
- FLORON. 2020. NDFV Verspreidingsatlas planten. Verkregen via <https://www.verspreidingsatlas.nl/planten>, geraadpleegd op 29 juni 2020. Nationale Databank Flora en Fauna, Nijmegen
- Janssen, J. & Schaminée, J. 2008. Europese natuur in Nederland. Soorten van de Habitatrichtlijn. KNNV Uitgeverij, Zeist.
- Limpens, H., Mostert, K. & W. Bongers (red). 1997. Atlas van de Nederlandse vleermuizen. KNNV Uitgeverij, Zeist.
- Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. 2009. Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten ontheffing Flora- en faunawet ruimtelijke ingreep (Dienst Regelingen, brief 26 augustus 2009, kenmerk ffw2009.corr.046) te downloaden van de website van het Ministerie van EL&I.
- Provinciale Staten van Zuid-Holland. 2016. Besluit van Provinciale Staten van Zuid-Holland van 9 November 2016, tot de vaststelling van de Verordening uitvoering Wet natuurbescherming Zuid-Holland, met nummer 6949. Provinciaal Blad nr. 6788, 20 december 2016. Provincie Zuid-Holland, Den Haag.
- Provincie Zuid-Holland. 2020. Natuurnetwerk Nederland. Verkregen via <https://pzh.maps.arcgis.com/apps/webappviewer/>, geraadpleegd op 5 juni 2020. Provincie Zuid-Holland, Den Haag.
- Ratcliffe, D. 1980. The Peregrine Falcon (2nd ed.) - T&AD Poyser
- RAVON. 2020. NDFV Verspreidingsatlas amfibieën. Verkregen via <https://www.verspreidingsatlas.nl/amfibieen>, geraadpleegd op 5 juni 2020. Nationale Databank Flora en Fauna, Nijmegen.
- Vergeer J.W., van Dijk A.J., Boele A., van Bruggen J. & Hustings F. 2016. Handleiding Sovon broedvogelonderzoek: Broedvogel Monitoring Project en Kolonievogels. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- Vleermuisvakberaad, Netwerk Groene Bureaus, Zoogdierverseniging. 2017. Vleermuisprotocol 2017, maart 2017. www.netwerkgroenebureaus.nl en www.zoogdierverseniging.nl
- Sovon Vogelonderzoek Nederland. 2018. Vogelatlas van Nederland. Broedvogels; wintervogels en 40 jaar verandering. Kosmos Uitgevers, Utrecht/Antwerpen.
- Stichting Floron. 2011. Nieuwe Atlas van de Nederlandse Flora. Stichting Floron, Nijmegen.
- Stone, E.L., S. Harris & G. Jones. 2015. Impacts of artificial lightning on bats: a review of challenges and solutions. *Mammalian Biology* 80: 213-219.

© Bureau Stadsnatuur | Westzeedijk 345 | 3015 AA Rotterdam

Niets uit deze uitgave mag worden veelevoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteursrechthebende.
BSR kan door opdrachtgever niet aansprakelijk worden gesteld voor schade die voortvloeit uit gebruik van data of gegevens of door toepassing van aanbevelingen en conclusies, die zijn opgenomen in deze rapportage.

Bijlage – Wettelijk kader

1. Inleiding

De Wet Natuurbescherming is per 1 januari 2017 van kracht en vervangt de Flora- en faunawet, de Boswet en de Natuurbeschermingswet 1998. De informatie hieronder vat de belangrijkste feiten samen met betrekking tot de bescherming van soorten via de Wet natuurbescherming, en is gericht op personen en instanties die te maken krijgen met de wet in het kader van ruimtelijke ontwikkeling, beheer en onderhoud. Uitvoering van de wet valt onder de verantwoordelijkheid van de provincies, met uitzondering van grote infrastructurele projecten aan onder meer waterwegen; daarbij blijft de Rijksoverheid het bevoegd gezag. De inhoud van deze samenvatting betreft in eerste instantie de algemeen geldende verbodsbepalingen in de Wet natuurbescherming en in tweede instantie de Zuid-Hollandse context waarin deze verbodsbepalingen moeten worden toegepast. De aanvullende regelgeving rond bescherming van soorten in Natura 2000-gebieden wordt hier slechts kort besproken.

2. Doel van de Wet natuurbescherming

De Wet natuurbescherming beschermt de van nature in Nederland in het wild voorkomende planten en dieren en natuurgebieden.

3. Beschermingsregimes soorten

In de Wet natuurbescherming zijn drie categorieën soorten onderscheiden met een eigen beschermingsregime en daaraan gekoppelde verbodsbepalingen: vogels, habitatrichtlijnsoorten en overige soorten. Een soort kan niet onder meer dan één van deze regimes vallen. Vogels vallen per definitie onder het regime van de Vogelrichtlijn. De Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn betreffen Europese beschermingsregimes waar met de verbodsbepalingen artikel 3.1 en 3.5 in de Wet natuurbescherming in Nederland invulling aan wordt gegeven. Het regime 'andere soorten', artikel 3.10, heeft betrekking op soorten die alleen vallen onder een nationaal beschermingsregime; deze soorten zijn niet vermeld in de Europese richtlijnen. De drie beschermingsregimes met hun verbodsbepalingen zijn hieronder weergegeven.

Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn

Artikel 3.1

1. Het is verboden opzettelijk van nature in Nederland in het wild levende vogels van soorten als bedoeld in artikel 1 van de Vogelrichtlijn te doden of te vangen.
2. Het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen.
3. Het is verboden eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te rapen en deze onder zich te hebben.
4. Het is verboden vogels als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te storen.
5. Het verbod, bedoeld in het vierde lid, is niet van toepassing indien de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort.

Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn

Artikel 3.5

1. Het is verboden in het wild levende dieren van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel a, bij de Habitatrichtlijn, bijlage II bij het Verdrag van Bern of bijlage I bij het Verdrag van Bonn, in hun natuurlijk verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen.
2. Het is verboden dieren als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te verstoren.
3. Het is verboden eieren van dieren als bedoeld in het eerste lid in de natuur opzettelijk te vernielen of te rapen.
4. Het is verboden de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in het eerste lid te beschadigen of te vernielen.
5. Het is verboden planten van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel B, bij de Habitatrichtlijn of bijlage I bij het Verdrag van Bern, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen.

Beschermingsregime andere soorten

Artikel 3.10

1. Onverminderd artikel 3.5, eerste, vierde en vijfde lid, is het verboden:
 - a. in het wild levende zoogdieren, amfibieën, reptielen, vissen, dagvlinders, libellen en kevers van de soorten, genoemd in de bijlage, onderdeel A, bij deze wet, opzettelijk te doden of te vangen;
 - b. de vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in onderdeel a opzettelijk te beschadigen of te vernielen, of
 - c. vaatplanten van de soorten, genoemd in de bijlage, onderdeel B, bij deze wet, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen.
2. Artikel 3.8 (bepalingen dat ontheffing of vrijstelling kan worden verleend, hier niet uitgebreid besproken), met uitzondering van het derde en vierde lid, is van overeenkomstige toepassing op de verboden, bedoeld in het eerste lid, met dien verstande dat, in aanvulling op de redenen, genoemd in het vijfde lid, onderdeel B, de noodzaak voor de ontheffing of vrijstelling ook verband kan houden met handelingen:
 - a. in het kader van de ruimtelijke inrichting of ontwikkeling van gebieden, daaronder begrepen het daarop volgende gebruik van het ingerichte of ontwikkelde gebied;
 - b. ter voorkoming van schade of overlast, met inbegrip van schade aan sportvelden, schietterreinen, industrieterreinen, kazernes, of begraafplaatsen;
 - c. ter beperking van de omvang van de populatie van dieren, in verband met door deze dieren ter plaatse en in het omringende gebied veelvuldig veroorzaakte schade of in verband met de maximale draagkracht van het gebied waarin de dieren zich bevinden;
 - d. ter voorkoming of bestrijding van onnodig lijden van zieke of gebrekkige dieren;
 - e. in het kader van bestendig beheer of onderhoud in de landbouw of bosbouw;
 - f. in het kader van bestendig beheer of onderhoud aan vaarwegen, watergangen, waterkeringen, waterstaatswerken, oevers, vliegvelden, wegen, spoorwegen of bermen, of in het kader van natuurbeheer;
 - g. in het kader van bestendig beheer of onderhoud van de landschappelijke kwaliteiten van een bepaald gebied, of
 - h. in het algemeen belang.
3. De verboden, bedoeld in het eerste lid, onderdelen a, en b, zijn niet van toepassing op de Bosmuis, de Huiszittende muis en de Veldmuis voor zover deze dieren zich in of op gebouwen of daarbij behorende erven of roerende zaken bevinden.

4. Verordening uitvoering Wet natuurbescherming Zuid-Holland

De provinciale verordening bevat onder andere regels voor faunabeheereenheden en diverse vrijstellingen voor het bestrijden van schade en het uitvoeren van werkzaamheden. Ook is in de verordening opgenomen voor welke soorten een vrijstelling geldt van de verbodsbepalingen in artikel 3.10 van de Wet natuurbescherming (zie de soortenlijst verderop onder 'Beschermdere andere soorten in Zuid-Holland (artikel 3.10)'). Voor de verordening, zie: <http://bit.ly/2n5cKWP>

5. Beleidsregel uitvoering Wet natuurbescherming Zuid-Holland

In de provinciale beleidsregel staan onderwerpen als het verlenen van tegemoetkomingen in de faunaschade en de vergunningverlening voor Natura 2000-gebieden in het kader van de Programmatische Aanpak Stikstof. Voor de beleidsregel, zie: <http://bit.ly/2ml3pMk>

6. Vogelsoorten met een (potentieel) ongunstige staat van instandhouding in Zuid-Holland (artikel 3.1)

Naar aanleiding van artikel 3.1 lid 5 heeft Bureau Stadsnatuur een lijst opgesteld van vogelsoorten waarbij verstoring van wezenlijke invloed kan zijn op de staat van instandhouding in Zuid-Holland. Het betreft soorten die als broedvogel in de provincie voorkomen en waarvoor onder de Flora- en faunawet reeds een jaarronde bescherming van nestlocaties en vaste rustplaatsen gold (de onder de Flora- en faunawet als 'categorie 1 t/m

4' gekwalificeerde soorten), aangevuld met soorten die op basis van actuele gegevens van Sovon een ongunstige staat van instandhouding kennen (de voorheen als 'categorie 5' gekwalificeerde soorten met een negatieve populatietrend en/of een kleine, kwetsbare populatie) en waarvoor derhalve gemitigeerd of gecompenseerd zou moeten worden in geval van conflicterende ruimtelijke ontwikkeling en beheer.

Deze lijst is niet uitputtend en kan naar aanleiding van ontwikkelingen in de toekomst worden gewijzigd op basis van ecologisch zwaarwegende omstandigheden, zoals veranderingen in populatie-omvang of areaal van een soort. Het effect van de ingreep op de instandhouding van de soort is uiteindelijk leidend in de afweging of sprake is van een beschermde (en daarmee ontheffingsplichtige) situatie. Het gaat om de volgende 85 soorten:

Appelvink	Groene specht	Krooneend	Roerdomp	Tureluur
Baardmannetje	Grote gele kwikstaart	Kwak	Roek	Veldleeuwerik
Blauwe reiger	Grote karekiet	Kwartelkoning	Scholekster	Velduil
Boerenzwaluw	Grote mantelmeeuw	Kleine zilverreiger	Slechtvalk	Visdief
Bontbekplevier	Grutto	Lepelaar	Slobeend	Waterral
Boomvalk	Havik	Matkop	Snor	Watersnip
Bosuil	Huismsus	Middelste zaagbek	Sperwer	Wielewaal
Bruine kiekendief	Huiszwaluw	Noordse stern	Spotvogel	Wilde eend
Buizerd	Grote zilverreiger	Nachtegaal	Spreeuw	Wintertaling
Dwergstern	Ijsvogel	Oeverzwaluw	Sprinkhaanzanger	Woudaap
Eider	Kerkuil	Ooievaar	Steenuil	Wulp
Gele Kwikstaart	Kievit	Patrijs	Steltkluut	Zomertaling
Gierzwaluw	Kleine bonte specht	Porseleinhoen	Stormmeeuw	Zomertortel
Goudvink	Kleine plevier	Purperreiger	Strandplevier	Zilvermeeuw
Graspieper	Kluut	Raaf	Tafeleend	Zwarte roodstaart
Grauwe Klauwier	Kneu	Ransuil	Tapuit	Zwarte stern
Grauwe vliegenvanger	Koekoek	Ringmus	Torenvalk	Zwartkopmeeuw

7. Beschermde habitatrichtlijnsoorten in Zuid-Holland (artikel 3.5)

Soorten uitsluitend vermeld in Bijlage II – Beschermingsregime artikel 3.5 alleen van toepassing in Natura 2000-gebieden.

De volgende 2 soorten zijn sinds 1990 vastgesteld in de provincie Zuid-Holland en vallen uitsluitend in voor deze soorten aangewezen Natura 2000-gebieden onder het beschermingsregime artikel 3.5:

Nauwe korfslak	Zeggekorfslak
----------------	---------------

Soorten vermeld in Bijlage IV – Beschermingsregime artikel 3.5 van toepassing.

De volgende 39 soorten zijn sinds 1990 vastgesteld in de provincie Zuid-Holland en vallen onder het beschermingsregime artikel 3.5:

Groenknolorchis	Boomkikker	Otter	Meervleermuis	Dwergvinvis
Platte schijffhoren	Heikikker	Bosvleermuis	Rosse vleermuis	Gewone dolfijn
Bataafse stroommossel	Kamsalamander	Franjestaart	Ruige dwergvleermuis	Gewone vinvis
Gevlekte witsnuitlibel	Poelkikker	Gewone baardvleermuis	Tweekleurige vleermuis	Griend
Groene glazenmaker	Rugstreppad	Gewone dwergvleermuis	Vale vleermuis	Potvis
Rivierrombout	Zandhagedis	Gewone grootoorvleermuis	Watervleermuis	Tuimelaar
Houting	Bever	Kleine dwergvleermuis	Bruinvis	Witsnuitdolfijn
Steur	Noordse woelmuis	Laatvlieger	Bultrug	

8. Beschermde andere soorten in Zuid-Holland (artikel 3.10)

De volgende 35 soorten zijn sinds 1990 vastgesteld in de provincie Zuid-Holland en vallen onder het beschermingsregime artikel 3.10 (NB: betreft uitsluitend als 'wild' gekwalificeerde plantensoorten; bron: *verspreidingsatlas.nl*):

Blaasvaren	Grote leeuwenklauw	Stofzaad	Grote modderkruiper	Grijze zeehond
Bokkenorchis	Karthuizer anjer	Schubvaren	Kwabaal	Steenmarter
Brave hendrik	Kleine wolfsmelk	Smalle raai	Ringslang	Waterspitsmuis

Brede wolfsmelk	Knolspirea	Stijve wolfsmelk	Boommarter
Bruinrode wespenorchis	Moerasgamander	Tengere veldmuur	Damhart
Dreps	Naakte lathyrus	Wolfskers	Das
Echte gamander	Rozenkransje	Aardbeivlinder	Eekhoorn
Glad biggenkruid	Ruw parelzaad	Grote vos	Gewone zeehond

Soorten waarvoor in Zuid-Holland een vrijstelling geldt van beschermingsregime artikel 3.10

In Zuid-Holland is een vrijstelling van de verbodsbepalingen artikel 3.10 van toepassing op de volgende 22 soorten:

Bastaardkikker	Aardmuis	Egel	Konijn	Wezel
Bruine kikker	Bosmuis	Gewone bosspitsmuis	Ree	Woelrat
Gewone pad	Bunzing	Haas	Rosse woelmuis	
Kleine watersalamander	Dwergmuis	Hermelijn	Veldmuis	
Meerkikker	Dwergspitsmuis	Huisspitsmuis	Vos	

9. Geïntroduceerde soorten in Zuid-Holland

Soorten die zich door menselijk toedoen buiten hun natuurlijke areaal hebben gevestigd (geïntroduceerde soorten) vallen in Zuid-Holland niet onder de beschermingsregimes van artikel 3.1, 3.5 of 3.10, tenzij sprake is van een populatie die langer dan 50 jaren achtereen heeft standgehouden in de provincie (mond med. PZH, maart 2017). Voorbeelden in een Zuid-Hollandse context zijn beschermde plantensoorten uitgezaaid vanuit tuinen en Vroedmeesterpad, al dan niet moedwillig geïntroduceerd door terrariumhouders.

Plantensoorten die lokaal zijn geïntroduceerd en als 'niet wild' zijn beschouwd in Zuid-Holland, zijn onder meer:

Bruinrode wespenorchis	Knolspirea	Knollathyrus	Echte gamander	Bergnachtorchis	Wilde Weit
------------------------	------------	--------------	----------------	-----------------	------------

Diersoorten die zijn geïntroduceerd en als 'niet wild' zijn beschouwd in Zuid-Holland, zijn onder meer:

Boomkikker	Muurhagedis	Vroedmeesterpad	Quaggamossel	Aziatische modderkruiper	Blauwband
------------	-------------	-----------------	--------------	--------------------------	-----------

De beschermde status van soorten als Muskusrat (sinds 1975 gedocumenteerd voor de provincie) en Nijlgans (eerste geval in 1967) kan op grond van het bovengeschetste 50 jaar-criterium ter discussie worden gesteld.

10. Zorgplicht

In de Wet natuurbescherming is een zorgbeginsel (artikel 1.10 en 1.11) opgenomen: de intrinsieke waarde van soorten is vastgesteld in een doelbepaling en geldt voor alle soorten, los van een beschermingsregime. Het is een algemeen geldende fatsoenseis die erop neerkomt dat redelijkerwijs vermijdbare schade aan en versterking van planten en dieren moet worden voorkomen.

11. Wanneer ontheffing aanvragen?

Wanneer redelijkerwijs kan worden vermoed dat verbodsbepalingen ten gevolge van een voorgenomen activiteit worden overtreden, moet eerst worden bepaald of mitigerende (verzachtende) maatregelen de schade kunnen beperken of tenietdoen zodat het overtreden van het verbod kan worden voorkomen. Wanneer het overtreden van een verbod onvermijdelijk is en er moet worden gecompenseerd voor veroorzaakte schade, dan dient men een ontheffing aan te vragen. Het aanvragen van een ontheffing heeft alleen zin als de functionaliteit van een projectgebied voor een beschermde soort voldoende nauwkeurig in beeld is gebracht. Meestal is hier een uitgebreid onderzoek voor nodig waarin rekening wordt gehouden met de seizoensactiviteit van een soort. Dergelijk onderzoek dient aan bepaalde richtlijnen te voldoen op basis waarvan de kwaliteit en volledigheid ervan worden gecontroleerd door de Omgevingsdienst (zie onder). Een randvoorwaarde is daarnaast dat een aanvraag vergezeld dient te gaan van een zogenaamd activiteitenplan. Hierin moet een initiatiefnemer van een potentieel schadelijke handeling het belang van de voorgenomen activiteit onderbouwen en aangeven welke mitigerende en/of compenserende maatregelen ten gunste van de soort(en) in kwestie worden getroffen.

12. Omgevingsvergunning via gemeente

Wanneer er sprake is van een omgevingsvergunning mogen ontheffingen voor beschermde soorten aanhaken. Bij aanhaken moet de gemeente een volledigheidstoets uitvoeren en verzorgt de gemeente de toetsing door de

Omgevingsdienst Haaglanden (ODH). Ten behoeve van een aanvraag zijn een onderzoeksrapport met inventarisatiegegevens en een activiteitenplan noodzakelijk. Met de aanvraag van een omgevingsvergunning is een wettelijke beslistermijn gemoeid van maximaal 26 weken. De gehele aanvraag verloopt via de gemeente. Voor meer informatie, zie: <https://www.omgevingsloket.nl>

13. Losse ontheffing via provincie

Wanneer een ontheffing aangevraagd moet worden waarbij geen omgevingsvergunning nodig is, is de beslistermijn 13 weken met maximaal 7 weken verlenging. De gehele aanvraag verloopt via Omgevingsdienst Haaglanden. De leges bedragen EUR 1800,-. Ten behoeve van een aanvraag zijn een onderzoeksrapport met inventarisatiegegevens en een activiteitenplan noodzakelijk. Voor meer informatie en aanvraagformulieren, zie:

<https://omgevingsdiensthaaglanden.nl/categorie/product/7-ontheffingverlening-soorten.html>

14. Gedragscodes

Gedragscodes in het kader van de Wet natuurbescherming worden alleen gemeentelijk of branchebreed opgesteld en dienen te worden goedgekeurd door het Ministerie van Economische Zaken. Bestaande gedragscodes die zijn goedgekeurd onder de Flora- en faunawet zijn, indien nog niet verlopen, nog altijd geldig voor de soorten die onder de Wet natuurbescherming onder één van de drie beschermingsregimes vallen. Voor nieuwe beschermde soorten waarvoor geen mitigerende maatregelen zijn vermeld in gedragscodes zal mogelijk een ontheffing noodzakelijk zijn. Voor soorten die niet (meer) onder een strikt beschermingsregime vallen hoeft niet per se te worden gewerkt volgens een goedgekeurde gedragscode. Er moet desalniettemin altijd rekening worden gehouden met de wettelijke zorgplicht.

15. Handhaving

Bij een vermoede overtreding van een verbodsbepaling in de Wet natuurbescherming kan handhaving worden ingeschakeld. In Zuid-Holland is de Omgevingsdienst Zuid-Holland-Zuid (OZHZ) hiervoor verantwoordelijk. Voor meer informatie, zie:

<https://www.ozhz.nl/vergunningen-en-meldingen/groene-handhaving>

Melding van een vermoede overtreding:

Telefoon: 078-770 85 85

mail: meldingFfwet@ozhz.nl

website: <http://www.natuurzuidholland.nl/contact/>

Overige contactgegevens:

Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid

Afdeling Toezicht en Handhaving

Postbus 550

3300 AN Dordrecht